

Микола Никифорович Євтушевський — териолог та мисливствознавець

Максим Гаврилюк

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (Черкаси)
e-mail: gavrilyuk.m@gmail.com, orcid: 0000-0001-5729-8184

GAVRILYUK, M. Mykola Nikiforovich Yevtushevsky, a mammalogist and game expert. — Mykola Yevtushevsky (20.01.1942–17.11.2017) was born in Cherkasy Oblast, Ukraine. He graduated from the Ukrainian Agricultural Academy in 1964. He worked in Kaniv Nature Reserve, Cherkasy Experimental Station of Game Animals, Kharkiv State Veterinary Academy, and in other institutions. Earned a degree of Candidate of Biological Sciences in 1989 and a degree of Doctor of Agricultural Sciences in 2016. His main scientific interests were ecology, keeping and acclimatization of mammals. The successful acclimatization of the Sika deer in Cherkasy Oblast was conducted with his active participation. He authored over a hundred of scientific works.

Біографічні деталі

Народився 20.01.1942 р. у с. Лихоліти Чорнобаївського (нині — Золотоніського) району Черкаської обл. Став п'ятою дитиною у сім'ї Никифора Максимовича та Оксани Луківни Євтушевських. Закінчив Лихолітську середню школу. Протягом 1959–1964 рр. навчався в Українській сільськогосподарській академії (нині — Національний університет біоресурсів і природокористування України, НУБіП), де здобув кваліфікацію інженера лісового господарства. Після закінчення його було направлено на Далекий Схід до Західно-сибірського лісовпорядкувального підприємства, де працював пів року. Звідти у 1965 р. його було призвано до лав Радянської Армії.

Після служби повернувся в Україну. Протягом 1966–1968 рр. працював помічником лісничого в Макіївському лісництві (Черкаська область).

Рис. 1. Микола Никифорович Євтушевський (фото з документів, 1980 р.) — український териолог, мисливствознавець та природоохоронник. Для написання публікації використано документи, які зберігаються в сімейному архіві його дочки Наталії Черноусової, окремі публікації (Євтушевський 2007; Світлій пам'яті... 2017), а також спогади колег і близьких.

У Черкаському педагогічному інституті в 1968–1969 рр. працював на кафедрі зоології лаборантом, а протягом 1969–1972 рр. навчався в аспірантурі під керівництвом С. Л. Самарського (Гаврилюк *et al.* 2015). Надалі рік працював у Софіївській школі (Канівський (нині — Черкаський) район Черкаської обл.); протягом 1973–1980 рр. — старшим науковим співробітником Канівського природного заповідника.

З 1980 р. починає працювати в Українському відділенні Всесоюзного науково-дослідного інституту мисливствознавства та звірівництва в м. Черкаси — старшим лаборантом, згодом — старшим науковим співробітником. У 1989 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1992 р., у зв'язку з розпадом СРСР та відсутністю належного фінансування, НДІ реорганізують у мале науково-виробниче підприємство «Біоз» та цього ж року — в Черкаську дослідну станцію звірівництва та мисливствознавства УААН України. Протягом 1999–2004 рр. Микола Никифорович був директором станції. У 2004 р. станцію підпорядковують Черкаському інституту агропромислового виробництва, а М. Н. Євтушевський виходить на пенсію (Євтушевський 2007).

Після виходу на пенсію працює у приватній мисливській установі на Черкащині, згодом за договором — у лабораторії лісівництва в НДІ лісового господарства й агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького. З 2012 р. — у Харківській державній зооветеринарній академії. Тут він обіймає спочатку посаду старшого викладача кафедри прикладної біології, водних біоресурсів та мисливського господарства, а з 2013 р. — доцента та завідувача цієї кафедри.

У 2016 р. М. Н. Євтушевський підсумував результати багаторічних наукових досліджень у вигляді докторської дисертації. У Харкові Микола Никифорович працював до останніх днів. Пішов з життя 17 листопада 2017 р. Похований у с. Лихоліти Золотоніського району Черкаської обл.

Дружина — Любов Іванівна (1948 р.н.). Діти — Наталія (1969 р.н.) та Мирослав (1976 р.н.).

Ключові наукові доробки

Основний напрям наукових досліджень — вивчення екології мисливських звірів лісостепової частини України. Зокрема, дослідив особливості екології восьми видів парнопалих і зайця сірого (*Lepus europaeus*). Тривалий час займався питаннями акліматизації ссавців. Зокрема, за його активної участі в Черкаській обл. здійснено успішну акліматизацію оленя японського (*Cervus nippon*) (Євтушевський 2009). Під його керівництвом також здійснювалися спроби акліматизації бабака степового (*Marmota bobak*).

Кандидатську дисертацію присвячено акліматизації плямистого оленя в Україні, її захищено 1989 р. у Москві у Всесоюзному сільськогосподарському інституті. Керівниками були С. Л. Самарський та О. О. Салганський (Євтушевський 1989).

Рис. 2. Євтушевський М. Н. у Канівському природному заповіднику. Фото: Л. І. Євтушевської, 1976 р. (із сімейного архіву Н. М. Черноусової).

Докторська дисертація присвячена вивченню екологічних основ мисливствознавства та зоокультури в Україні. Захист відбувся в Інституті агроєкології та природокористування НААН України. Науковий консультант — професор О. М. Маменко (Євтушевський 2016).

У результаті багаторічних досліджень М. Н. Євтушевський вперше систематизував загальні екологічні основи мисливства і зоокультури в Україні на засадах раціонального природокористування, природоохоронного підходу та збалансованого розвитку (Євтушевський 2010, 2012).

Автор понад 100 наукових публікацій, серед яких дві монографії: «Плямистий олень в Україні» (Євтушевський 2009) та «Мисливські тварини України на волі та в вольєрах» (Євтушевський 2012).

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Багато уваги приділяв популяризації мисливствознавства — публікував брошури, статті у мисливських журналах. Активно займався природоохороною; крім розведення тварин, брав участь у висадці лісів на Харківщині, під його керівництвом було закладено парк.

Писав вірші, які публікував у різноманітних періодичних виданнях, зокрема, в газеті «Темпус» Харківської державної зооветеринарної академії.

Рис. 3. Дослідник активно займався розведенням різних тварин. У приватному господарстві він утримував бабаків, ондатр та інших звірів. На фото — дослідник разом з улюбленим об'єктом розведення — бабаком. Фото: Л. І. Євтушевська, с. Ліхоліти Золотоноського району, 2010 р. (з сімейного архіву Н. М. Черноусової).

Серед відзнак мав численні грамоти, почесний знак «Відмінник охорони природи Української РСР», який вручає Українське товариство охорони природи спільно з Державним комітетом УРСР з охорони природи.

Література

- Гаврилюк, М. Н., І. С. Митяй, В. І. Стригунов. 2015. Самарський Сергій Левкович (1915–1998) — до сторіччя від дня народження. *Вісник Черкаського університету. Серія Біологічні науки.* № 19: 3–8.
- Євтушевський, М. Н. 1989. *Акклиматизация и хозяйственное использование пятнистого оленя (Cervus nippon Temminck, 1838) на Украине.* Автореф. дис. ... канд. биол. наук: 06.02.03 — звероводство и охотоведение. Москва, 1–25.
- Євтушевський, М. Н. 2007. З історії найстарішої мисливської лабораторії України. *Лісове та мисливське господарство: сучасний стан та перспективи розвитку. Том II. Зб. статей учасників Міжнар. наук.-практ. конф.* Житомир: 223–226.
- Євтушевський, М. Н. 2009. *Плямистий олень (Cervus nippon hortulorum Swinhoe, 1864) в Україні та за її межами.* ЕКО-інформ. Київ, 1–192.
- Євтушевський, М. Н. 2010. *Зберегти лося (Alces alces L.) в Україні.* НДП «Мисливські ресурси». Черкаси, 1–35.
- Євтушевський, М. Н. 2012. *Мисливські тварини України на волі та в вольєрах.* Вертикаль. Черкаси, 1–376.
- Євтушевський, М. Н. 2016. *Екологічні основи мисливствознавства та зоокультури в Україні.* Автореф. дис. ... д-ра с.-г. наук: 03.00.16 — екологія. Київ, 1–40.
- Світлій пам'яті ученого присвячується. *Харьковские известия.* 9 грудня 2017 р., 5.

ГАВРИЛЮК, М. МИКОЛА НИКИФОРОВИЧ ЄВТУШЕВСЬКИЙ — ТЕРІОЛОГ ТА МИСЛИВСТВОЗНАВЕЦЬ. — Євтушевський М. Н. (20.01.1942–17.11.2017) народився у Черкаській області. Закінчив Українську сільськогосподарську академію (1964). Кандидат біологічних наук (1989), доктор с.-г. наук (2016). Працював у Канівському природному заповіднику, Черкаській дослідній станції зрівнювання та мисливствознавства, Харківській державній зооветеринарній академії та інших установах. Основне коло наукових інтересів — екологія, розведення та акліматизація ссавців. За його участі здійснено успішну акліматизацію оленя плямистого в Черкаській області. Автор понад 100 наукових публікацій.